

LOKALIZACJA NIERUCHOMOŚCI - Grodzka 4
LOCATION OF THE PROPERTY - Grodzka 4

Dawny numer policyjny / Former police number: 81
Numer hipoteczny / Mortgage number: 54
Numer przed 1939 / Number before 1939: Grodzka 4
Numer po 1944 / Number after 1944: -
Numer obecny / Current number: Grodzka 4
Właściciele / Owners:
dane z dnia 12.X.1896 **Forszteter Hai.**
1915 **Forszteter Ch.**
dane z dnia 27.I.1938 **Rubin – Nojeh Wajsmarder s. Borucha**

Lokatorzy według wyznania, płci i wieku (1940 rok)/Tennants by religion, sex and age in 1940

Ogólna ilość mieszkańców		Mężczyzn	Kobiet	Dzieci do lat 6 włącznie	Dzieci od 7-18 lat włącznie	Uwagi
chrześcijan	Żydów					
2	60	18	23	10	11	

Mieszkańcy nieruchomości wg. Zawodu (1940 r.)

Inhabitants according to profession (1940)

Zawód	Liczba osób zamieszkałych						uwagi
	na parterze	na piętrze	na poddaszu	w suterenie	w bud. frontowym	w oficynie	
Pracownicy umysłowi							
Wolne zawody							
Robotnicy	1						
Kupcy i przemysłowcy		2					
Rzemieślnicy	2	3					
Rolnicy							
Inne zawody							
Bez zawodu	1	1					

Wzmianki/Various notes:

Inspekcja budowlana, sygn. 1658

- Zarządzenie wykonania robót budowlanych z dnia 19.XII.1936 r. nakazujące natychmiastowe podjęcie robót w celu usunięcia uchybień stwierdzonych podczas oględzin budynku przy ul. Grodzkiej 4 w dniu 21.XI.1936 r. do dnia 01.IV.1937 r. Adresatem pisma jest Wejsmerder Rubin Noech.

- Protokół oględzin sporządzony dnia 21.XI.1936 r. przez Zarząd Miejski w Lublinie, Wydział Budownictwa Oddział Inspekcji Budownictwa a dotyczący domu przy ul. Grodzkiej 4 w obecności dozorczeni domu Marjanny Kozyrskiej. Stwierdzono wówczas:

Zgniłe krokwie i pokrycie dachowe nad klatką schodową

Zgniłe belki więźby dachowej nad ustępami oraz belki i deski w balkonie łączącym ustępy na I piętrze i deski i belki balkonu na II gim piętrze od strony podwórza

- Zaświadczenie z dnia 31.III.1937 r. stwierdzające, iż na posesji stanowiącej własność Wajsmardera Rubina Noecha przy ul. Grodzkiej 4 nadbudowane zostało 1 piętro w budynku 2 piętrowym na podstawie pozwolenia na budowę z dnia 28.VIII.1925 r. Budowę rozpoczęto w IV 1926 r. a ukończono w XI tego samego roku. Zaświadczenie wydane na skutek podania z dnia 13.III.1937 r. celem przedstawienia Urzędowi Skarbowemu.

- Podanie do Zarządu Miejskiego Wydział Budownictwa skierowane w dniu 12.III.1937 r. przez Wajsmardera Rubina Noecha w celu wydania zaświadczenia potwierdzającego dobudowanie piętra w nieruchomości przy ul. Grodzkiej 4 w 1926 r. za zezwoleniem Zarządu Miejskiego.

- Zarządzenie wykonania robót budowlanych z dnia 30.VI.1938 r. nakazujące natychmiastowe podjęcie robót w celu usunięcia uchybień stwierdzonych podczas oględzin budynku przy ul. Grodzkiej 4 w dniu 14.V.1938 r. a polegających na natychmiastowym rozebraniu i usunięciu balkonu od strony ul. Grodzkiej. Adresatem pisma jest Wejsmerder Rubin Noech.

- Pismo z dnia 27.V.1939 r. wystosowane do Pana Prezydenta Miasta Lublina zawierające Deklarację mistrza murarskiego o podjęciu się wykonaniu a robót odbicia tynków i wyprawienia pod kolor w budynku projektowanym na nieruchomości położonej przy ul. Grodzkiej 4.

- Protokół oględzin sporządzony dnia 14.V.1938 r. dotyczący oględzin nieruchomości stanowiącej własność Rubin-Nojeh Wajsmarder s. Borucha przy ul. Grodzkiej 4 wydany przez Zarząd Miejski w Lublinie, Wydział Budownictwa, Oddział Inspekcji Budownictwa .
  - Zaświadczenie w języku niemieckim dla Heleny Parchety wydane przez Komisarycznego Burmistrza Miasta Lublina, Wydział Budownictwa, Oddział Inspekcji wydane w dniu 24.I.1944 r.
  - Podanie z dnia 12.I.1944 r. do Zarządu Miejskiego Inspekcji Budownictwa w Lublinie sporządzone przez Helenę Parchetę o przeprowadzenie inspekcji w celu potwierdzenia, iż dom przy Grodzkiej 4 m. 5 zagraża bezpieczeństwu mieszkańców, a tym samym przydziału innego mieszkania. Na odwrocie znajduje się odręczna adnotacja o oględzinach budynku w dniu 14.I.1944 r., które potwierdziły, iż oficyna, w której położone jest mieszkanie grozi zawaleniem., a także zawierająca wytyczne w sprawie zapewnienia odpowiednich warunków mieszkaniowych.
  - Pismo sporządzone przez Miejską Radę Narodową w Lublinie, Zarząd Miejski, Wydział Budownictwa, Oddział Inspekcji w dniu 30.V.1945 r. do Zarządu Nieruchomości pod Nadzorem Państwowym w Lublinie. Zawiera ono powiadomienie o zarządzeniu dalszej rozbiórki ruin przy ul. Grodzkiej 4 i 6 w drodze przymusowej na koszt właściciela. Wykonanie robót powierzono w drodze przetargu Firmie Wasik.
  - Pismo sporządzone przez Miejską Radę Narodową w Lublinie, Zarząd Miejski, Wydział Budownictwa, Oddział Inspekcji w dniu 24.X.1944 r. do Zarządu Nieruchomości pod Nadzorem Państwowym w Lublinie. Zawiera ono wniosek o niezwłoczne zarządzenie dalszej rozbiórki ruin przy ul. Grodzkiej 4 i 6 ponieważ zagrażają one bezpieczeństwu publicznemu. W piśmie znajduje się także adnotacja, by strop gotycki drewniany został rozebrany ostrożnie, a zdrowe belki pozostawić konserwatorowi, względnie miastu do przechowania celem zastosowania przy przyszłej odbudowie.
  - Sporządzony odręcznie protokół oględzin ruin budynków przy ul. Grodzkiej 4 i 6 sporządzonych w dniu 20.X.1944 r.
  - Odręczna notatka dotycząca oględzin budynków przy ul. Grodzkiej 4 i 6. Wynika z niej, że rozbiórkę obydwu domów zarządziły jeszcze w 1943 r. władze niemieckie, lecz po wyzwoleniu Lublina wybrany do tego przedsiębiorca zaniechał dalszych prac. Dnia 10.X.1944 r. mieszkańcy domów Grodzka 2 i 8 zostali nocą zaalarmowani detonacjami, które „zostały spowodowane przez dokonywaną nocą potajemną rozbiórkę przez nieznaną osobniki.” Pismo zawiera również wzmiankę o braku ogrodzenia zabezpieczającego i zastawy ulicznej i o konieczności ustawienia nowych, jak również tablicy ostrzegającej o niebezpieczeństwie.
-
-

- Protokół otwarcia ofert w ramach przetargu na roboty rozbiórkowe przy ul. Grodzkiej 4 i 6 sporządzony w dniu 06.IV.1945 r. na polecenie Komitetu Rozbudowy przy Miejskiej Radzie Narodowej w Lublinie.

Inspekcja budowlana, sygn. 1662

- Dokument wydany w języku niemieckim przez Komisarycznego Burmistrza Miasta Lublina, Wydział Budownictwa, Oddział Inspekcji w dniu 07.III.1944 r.

- Odrębny raport opatrzony nieczytelnym podpisem o katastrofalnym stanie budynków przy ul. Grodzkiej 4 i 6.

- Sporządzony odrębnie raport przez Przedsiębiorstwo Budowlane Sławomir Wierzycki i Ska Instalacje wodociągowo – kanalizacyjne do Zarządu Miejskiego w Lublinie z dnia 19.II.1944 r. w sprawie porytowania budynków przy ul. Grodzkiej 4 i 6.

Informacje dodatkowe/Additional information:**Ankieta z dnia 27.I.1938 r. [Inspekcja budowlana, sygn. 1658]**

Położenie: Grodzka 4
Właściciel: Rubin – Nojeh Wajsmarder s. Borucha
Zarządca: Abram Wajsmarder
Dozorca: Józef Kozyrski
Rodzaj nieruchomości: dom mieszkalny, murowany z cegły
Liczba mieszkań: 11, w tym:
6 mieszkań – 1 izba
2 mieszkania – 2 izby
3 mieszkania – 3 izby
Liczba piwnic: 3
Liczba pięter: 3
System wodociągowo – kanalizacyjny: wodociąg, dół ustępowy, 1 ustęp nieskanalizowany
Oświetlenie: elektryczne
Ogrzewanie: 5 pieców
Liczba balkonów: 1 główna, schody drewniane, oświetlone
Klatka schodowa: 1 od frontu żelazny, 1 od podwórza drewniany
Pokrycie dachu: dach kryty blachą cynkową
Kiedy remontowano budynek: 1936 r.
Czy fasada bądź cały budynek wymaga remontu: nie
Czy jest miejsce odpowiednie do urządzenia schronu przeciwgazowego?: „1 piwnica jest zdalna na schron”

Dane dot. Podwórza

Powierzchnia: 5 m²
Nawierzchnia: bruk
Czy są stajnie, obory, chlewy, komórki: nie
Śmietnik: ruchomy
Roślinność: nie
Urządzenia do trzepania: na balkonie podwórzowym
Co wiadomo o lokalach podziemnych: nie
Gdzie odpływają ścieki kuchenne: do kanału
Jak często wywożone są nieczystości domowe i przez kogo?: 3 x tygodniowo, przedsiębiorca prywatny

---

Karta realności z dnia 13.XII.1940 r. [Inspekcja budowlana, sygn. 1658]

Położenie: Grodzka 4
Powierzchnia: ogółem: 190 m²
zabudowana: 162 m²
niezabudowana: 28 m²
długość frontu: 9 mb (głębokość 21 mb)

Budynek frontowy

Liczba kondygnacji: 3
1 główna klatka schodowa
Liczba mieszkań: 12, w tym:
6 mieszkań – 1 izba
4 mieszkania – 2 izby
2 mieszkania – 3 izby
Liczba izb: 20
Liczba piwnic: 4
Liczba suterren niemieszkalnych: -
Liczba strychów: 1

Dopisek: Rubin Noech Wajsmerder (ur. 1890 r.), Cukierman Szmul (ur. 1898 r.), Cukierman Małka Chaja (ur. 1900 r.)

Fragmenty Historii Mówionych/Fragments of Oral History

Zahawa Lichtenberg

„Urodziłam się w 1920 r. przy ul. Szerokiej 35 i tam mieszkałam do 1936 r. Potem przeprowadziliśmy się na Grodzką 4, co było marzeniem mojej matki, gdyż mieliśmy tam sklep - „Sprzedaż nabiału”. Z Szerokiej na Grodzką nie było wcale łatwo biegać po kilka razy dziennie. W domu było czworo dzieci, a w sklepie trudno było pracować samemu ojcu, ponieważ sprzedaż była drobna. Wtedy nie było lodówek. Ludzie przychodzili kupować na moment przed sporządzeniem jedzenia, zwłaszcza latem. Sklep był otwarty od szóstej rano do jedenastej w nocy. Normalnie, według prawa trzeba było zamykać o siódmej wieczorem, ale zawsze ktoś był jeszcze wewnątrz sklepu, bo może jakiś klient przyjdzie kupić 5 deko masła, a to kosztowało grosze. Gdyby było zamknięte, to klient może obraziłby się. Policjanci pilnowali zwłaszcza tych „żydków,” którzy mieli sklepiki, w których zarabiano się grosze. Gdy ich złapali, to kara była wyższa, niż to, co się sprzedawało przez tydzień. Tak się żyło.”

Mira Szuwał

„Jak wojna wybuchła, ja miałam już kolegę z którym mieliśmy się pobrać, wszystko było już przyszykowane i oni mieli dom na Grodzkiej 4, to był ich dom, mojego męża pierwszego i mieliśmy już mieszkanie, wszystkie urządzenia w nim były. Jednak wybuchła wojna i mężczyznom było bardzo ciężko żyć wtedy. Już pod zaborem niemieckim ja, mój dziadek i babka i te trzy córki jeszcze, siostry mojego ojca zmarłego, przeszli żyć Bresk Litewsk, potem mieszkali w Białej Podlaskiej i przeszli żyć do Bresk Litewsk.”

---

*

„W Bresk Litewsk myśmy byli do końca wojny. Były tam ciężkie warunki, ale były lepsze warunki później. Jak się wojna skończyła, to nam dali koleje też towarowe do Polski, oni nie chcieli Rosjanie tyle ludzi tam trzymać u nich, oni byli biedni po wojnie, po co im było potrzebne tyle ludzi na wszystkich obszarach tam różnych. Myśmy wrócili do Polski. Przez te lata, które żeśmy tam byli urodziłam dwoje dzieci. Mój syn teraz jest w Ameryce w Los Angeles i ta córka, która umarła 16 lat temu i myśmy przyjechali i ja to już panu raz powiedziałam telefonicznie, że myśmy mówili, jak przyjechał do Lublina i tam między nami nie wszyscy byli z Lublina, bardzo dużo ludzi, że wrócili... ale był z Lublina i te trzy rodziny że byliśmy zawsze razem, mój mąż on miał... mieli tam dom na Abramowie i na Grodzkiej 4 i na Abramowie mieli fabrykę szczotek. Później po wojnie tam był plac, to mój mąż poszedł zobaczyć co jest... a ja zesłam wziąć trochę wody tam na stacji w Lublinie, na peronie. Będąc na stacji w Lublinie przyszedł do mnie na spotkanie kolejarz w tym mundurze i ta czerwona czapka i do mnie dochodzi i mówi „jeśli jesteście Polakami to was witamy, a jeśli jesteście Żydami to was wyrzniemy.” To było przywitanie w Lublinie, to ja dobrze że nie poszła... mój mąż wrócił i mówi tak wszystko tam jest, a dom stoi w pełnym stanie dobrym, ale gdzie była fabryka jest plac, a budynku nie ma.”

*

„W 1986 roku przyjechałam z grupą i myśmy odwiedzili Polskę i byłam w Lublinie również. Poszłam na Grodzką, Grodzka 4 tam był ten dom, ja wyszłam zapukałam na parterze tego domu, otworzył mi mężczyzna duży, to było w lecie to on był w koszulce, a ja mówię że ja byłam żoną Weissmaitera, właściciela tego domu to mi syn trzasnął drzwi jak tylko usłyszał. On mi był tak bliski, nie było dnia... tam moja bliższa przyjaciółka tam mieszkała w tym domu. Dyner, można znaleźć w magistracie spis ludności sprzed wojny.... i to co ja tutaj napisałam to jest piękna i takie rzeczy nie są codziennie, żeby Żydówka, wnuczka rabina była zakochana w oficerze polskim i oni żyli razem, to dziecko było jego.”

Ikonografia/Iconography

Inspekcja budowlana, sygn. 1676

- Plan wodociągu i kanalizacji ul. Grodzka Nr 22 właściciel Kohn Ira opatrzony pieczęcią Inspektora Sieci J. Myśliwskiego z odręcznie wpisaną datą 23.IV.1937 r. oraz Miejskich Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie.

- Inspekcja budowlana, sygn. 1662

- Plan posesji przy ul. Grodzka 4 i 6

Fotografie współczesne/Contemporary photographs

Fasada, Grodzka 4-6, fot. Marcin Moszyński, 2010.

Fasada fragment, Grodzka 4-6, fot. Marcin Moszyński, 2010.

Fasada, Grodzka 4-6, fot. Marcin Moszyński, 2010.

Fasada, Grodzka 4-6, fot. Marcin Moszyński, 2010.

Fasada, Grodzka 4-6, fot. Marcin Moszyński, 2010.

Podwórk, Grodzka 4-6, fot. Marcin Moszyński, 2010.

Podwórko, Grodzka 4-6, fot. Marcin Moszyński, 2010.